

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Agens De Rebus Ecclesiæ Sacris, & profanis, earumque usu, acquisitione,
conservatione, & alienatione

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 2. Satisfit Dubiis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61834)

de pretio inquirat. Hic enim non tenetur, nisi ex culpa lata, quia in solius dantis utilitatem conventum est.

XVII. Peccatur etiam in Contractibus non raro contra scientiam per fictionem, nempe scilicet & vitiosam intentionem, puta, 1. quando contrahentes nihil aliud agere intendunt, quam quod extrinsecus apparet, ita, ut animus verè paciscendi, & se obligandi desit. 2. cum de pretio quidem convenitur, sed admodum vili; animus verò est, rem donare. Ex. gr. si equum generosum pro 10 flo. relinquant. 3. quando simulant unum contractum. V. g. cambium, re ipsa verò aliud faciunt, qui usurarius est sub titulo mutui. 4. fieri potest, ut habeatur pro simulato, qui revera non est simulatus, ut si non fuerit juratus, extra consuetum locum, vel nocturno tempore factus, 5. si quis fingat, se alteri donare fundum confecto publico instrumento, ut donatarius suscipere possit sacros ordines, postea verò reddat illum donanti, ex instrumento etiam publico antea confecto, quo ad id obligatur. Denique quando contrahentes simulant unum contractum, revera autem alium faciunt. De his certum est 1. graviter peccare contra legem Naturæ faciendo aliis, quod fieri sibi noluat. *l. si quis testamentum C. de inoff. testam.* 2. non tamen obligari in conscientia, quando contractus voluntarii defectu nullus est. *l. in summa. ff. de condic. indebiti.* 3. in foro externo autem nulla simulationis ratione habita, ut verè contractus acceptabuntur, nec, exceptio admittitur. *l. i. ff. de pactis.* 4. quicquid ex simulato contractu damni provenit, compensandum, & restituendum esse:

quia bono, & æquo non convenit, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum sentire per alterius lucrum. *l. i. iure ff. de iure dorum.* Neque si per jocum, aut demonstrandi intellectus gratia tibi dixeris. *Spondes? & tu responderis, Spondeo, nascitur obligatio l. 2. ff. de oblig. Et merito Baldus contractum sine intentione requisita formatum appellat corpus sine anima. Molin. Disp. 252. num. 4. Lugo Disp. 22. Sect. 6. Esgundez. l. 1. de contractibus c. 2. Alvarus l. 2. de planctu Eccl. art. 42. Toletus l. 8. c. 47. & sequentibus. Azor. III. l. 6. c. 12. Lessius c. 18. D. 17. num. 132. Lorich. V. Contractus num. 4. Fill. tract. 33. c. 7. num. ult. Suar. Tom. III. de Relig. c. 19. num. 2. Onnate tract. 1. Disp. 3. num. 301. Antonin. part. 2. tt. 1. c. 8. §. 15.*

§. II.

Satisf. Dubiis de Contractibus.

DUB. 1. An Princeps obligetur ex Contractu cum Subditis suis inuito?

Resp. Ex omni Contractu, & quasi Contractu, sive cum æqualibus, sive cum subditis suis inuito Principem teneri, nec posse salva justitia, & conscientia reniti. *c. 1. de probat.* Nam 1. explorati juris est in contractu *συγγελλαγμα* esse, quo non, ut accidente, sed forma essentiali constituitur. Quemadmodum igitur Principi subditus, ita subdito Princeps ex Contractu obligatur. Relatorum eadem ratio est. 2. In contrahendo Princeps non uti Princeps, sed privati civis instar consideratur. Unde communi aliorum civium lege agere, & condicere debet. Aliàs non inveniet, cum quo paciscatur. 3. Leges Contra-

Contractum pro Universitate, seu communitate feruntur, ita ut singulos in ea afficiant. Igitur quemadmodum membra inferiora, sic etiam caput, & superiora continentur. Neque alio fine, & modo Principes à populo constituuntur, quam ut boni publici rationem habeant, fidem & iustitiam colant. Ut merito Baldus dixerit in *Consil. 327*. Principem esse dominum mundi, non quoad malum, sed quoad bonum, idcirco ligari edicto illo. Quod quisque juris in alterum statuerit, ut ipse eodem utatur. *l. ff. tt. 2. in quo summa æquitas, & nullius in dignatio iusta est*. Ac proinde hanc sententiam communiter Theologi, Jurisperiti tenent. *S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. & l. 3. Politicor. lect. 9. Cajet. Medina. Victoria. Mol. D. 26. Soto 1. de iust. q. 6. art. 7. Vasquez. D. 1167. c. 3. Laym. l. 1. tract. 4. c. 8. §. 9. Sanch. l. 6. Mor. c. 6. Lugo D. 22. sess. 10. num. 280. Cynus in l. digna vox. C. de legib. Castrens. in l. Princeps ff. de legib. Abb. & Ioan. Andr. c. 1. de probat. Roman. Consil. 345. col. 3. Calcan. consil. 80. vers. eod. modo. Iason consil. 1. num. 2. Decius in l. 1. ff. quod quisque juris. Tholos. de rep. l. 8. c. 8. num. 6. Adam. Cont. Xen Politicor. l. 5. c. 20. §. 11. Gomez Tom. 11. c. 1. Pellius in c. quod semel placuit num. 6. de Re iur. in 6. Morl. in emporio Iuris p. 1. tt. 1. Fachin. Contr. l. 1. c. 2. Bobadil. in sua Politicâ l. 2. c. 10. Menoch. de arb. q. 7. num. 70. Mysing. Decade 7. Responso 64. Cagnolus de regim. Princ. pum num. 92. Vasquius l. 1. c. 26. n. 19. & Gomez Tom. 11. c. 4. Denique omnes illi, qui Principem suis legibus subiciunt, quando eadem illius quæ Subditorum ratio in illis. Auctorum nomina reperies apud Franc. Suar. de legib. l. 3. c. 35. num. 4. Barb. in c. iustum. Dist. 9. & Layman. lo. citato.*

Digna lanè vox maiestate regnantis est, legibus alligatum se Principem profiteri. *l. 4. C. de leg. Indigna vicissim Quod libet, licet. Ex dd. leg. 1. Si contractus aliquis à jure irritetur, etiam respectu Principis irritum fore. l. 23. ff. de Legatis III. Ex imperfecto testamento legata vel fideicommissa Imperatorem vindicare invecundum est. 2. Onus statuto Civitatis impositum civibus ipsi quoque Magistratui subeundum Statutum est ex. gr. ut nemo debitor ante quinquennium teneatur solvere Creditoribus. Qui Magistratui debent, ante quinquennium elapsam non solvent. V. Layman. loc. cit. & Follerium in p. axi Censuali. pag. 66. & 47.*

Dub. 3. An Princeps, & Prælatus prædecessoris sui pacta & contractus servare debeat?

Resp. Aff. supponendo succedere illum universaliter in omnia bona, & jura prædecessoris sui. c. veniens de transi. c. 1. de probat. c. is qui in ius succedit. alterius de Reg. lu. in 6. ubi Dynus, Peckius & alii. Nec obstat, quod vulgò audimus. Successorem suum nemo ligat. c. fin. de rescr. in 6. Fallit enim in iis, quæ ad totius Reipubl. regni, aut Provinciæ bonum pertinent, nec arbitriam, sed ex natura rei obligationem conjunctam habent, cujusmodi sunt pacta, & conventiones secundum leges, vel consuetudinem loci legitimo modo perfectæ: ad quarum observationem in primo sui muneris, aut dignitatis ingressu quilibet Princeps, aut Prælatus se obstringit. Quod ponderans Sordus Consil. 419 num. 27. infert, aliàs futurum, ut Princeps sibi ipsi contrarius sit juxta Baldi observationem in Consil. 326. col. 3. Vol. 1. idque potissimum valet, quando agitur

interest, Contractum à parte Monachi propter defectum potestatis claudicare, cum sufficere possit in alterâ parte bona fides, & ignorantia. Præterea æquitas juris, & præsumptio facit, ut magis expediat ita liberari debitorem ex contractu etiam nullo, quam prolixis litibus viam aperire. Si quid à religioso peccatum est, Prælatus vindicabit, & ne in eandem foream deinceps labatur, providebit. *c. fin. de dolo, & contum. Mol. D. 140 Sanchez l. 7. Moral. c. 31. n. 27. Lessius c. 41. Dub. 11 num. 90. Navar. in c. Non dicatis num. 42.* Ubi promissionem Religiosi factam sæculari alicui præbat valere, & obligare, donec à Prælato irritetur. Fieri enim revera potest, ut emptio alicujus rei, absente, & ignorante superiore facta à Religioso subdito, plurimum conducat rebus Monasterii; quo in casu illam faciliè approbabit Prælatus; sin minus, inita pacta concidet, & nullum sortientur effectum.

DUB. 4. An Princeps Subditorum suorum pacta, & Contractus dissolvere queat?

Resp. Ex justâ causâ posse, imò debere, aliquando, cum videlicet aut bono publico, aut ipsis contrahentibus noxii sunt. Idem enim summa instructus potestate est, ut evellat, & destruat, ædificet, & plantet, de omnium salute & prosperitate sollicitus sit. Imò tutoris instar est respectu Subditorum, ut pericula, & damna avertat, laesos restituat, quæ necessaria, & conducibilia, procuret. *Less. c. 1. D. 3 num. 13. Idem omnes sentire testatur Navar. l. 3. Consil. 3. n. 15. citat. Felinum, qui in c. Novit. de iudiciis. ex eo, quòd jus subditi non à se, sed alio ortum revocari à Principe potest, etiam decretum, &*

privilegium suum revocare posse demonstrat *l. Lucius ff. de evict.* Adde quòd leges, & juramenta pro renata tollere, aut relaxare Princeps potest. *c. licet de iure in rando in 6 Azor. III. l. 1. c. 3. q. 3. Tholos. l. 50. c. 12. num. 10. Ferd. Vasq. c. 2. num. 26.* Verum quia Contractuum ingens varietas, & multitudo est, & aliud alio vinculum potentius, adhibito peritorum consilio dispiciet, quid in quoque casu, & eventum expediat. Quæ pacta minus consideratè, vel non magna causa sunt, ad interitum proniora sunt, cujusmodi censentur juvenum, mulierum, & prodigorum: quibus merito Principum auctoritate subveniendum. Solidum iudicium in alienationibus requirit *Cassiodorus l. 2. ep. 11.* & facta à lierto inconluta donatio revocatur per patronum, si liberos susceperit. *l. si unquam de revoc. donat.* Præterea excessivæ donationes omnes legibus invisæ sunt, quemadmodum illæ etiam, quæ causa carent. *tt. de inoff. donat. in c. & l. 1. tt. de conditione sine causa.* Hinc ergò ad discernendum contractus occasionem habet Judex, ut jure videatur agere: ac multò magis si partes simul vel alterutra saltem id expetant. Absque justa, & gravi causa jus acquisitum subditi tollere, pacta & conventiones disturbare nulli Magistratui permissum est. *Glossa in c. constitutus. de Religiosis domib. Tuschus V. pactum. conclus. 4. Menoch de arbitrar. l. 1. quæst. 48. Ferd. Vasquez l. 1. Controv. c. 15. Silv. V. Dominium. num. 3. & V. Princeps Emm. Sa. eod. num. 6. Petra de potestate Principum pag. 526. Lessius c. 5. Dub. 8. Gemin. Consil. 74. Zarabella Consil. 147. Cardin. Tuschus Conclus. 680. & 690. Tholos. l. 47. Syntagm. c. 20. n. 8. & 18.*

Dub. 5.

DUB. 5. An Dominus, & servus ex contractu invicē obligentur? Nullam obligationem agnoscit *l. interpositas 13. C. de transact.* ubi dicitur, Dominos cum servis suis pacificentes ex placitis suis teneri atque obligari non posse certi juris est. Cuius contionat *l. cum affirmes. C. de liberali causa.* ubi cum Dominus accepta pecunia libertatem servo promississet nec fidem servaret, Rectori Provinciae precipitur, ut hortetur Dominum ad id, quod placuit, præstandum: quæ verba merum consilium significant. Tandem *l. post certi 36. C. eod. tit.* manifestè id ipsum docet. Post certi temporis, inquit, ministerium ancilla liberatam eam cum ea pacificendo, conventionis obtemperandi lege domina nullam habet necessitatem. Contrarium videtur indicare *l. si servum 70. §. si quis ff. de acquir. hære.* si quis dederit nummos domino, ut manumittatur, puto omni modo huic esse succurrendum. An fortè casus libertatis excipitur, de quo servus cum domino validè paciscatur, quando dubius est servitutis status. In aliis omnibus minimè? Ita sentiunt DD. aliqui & sic conciliare diversa jure conantur Baldus verò, & quidem solus (si Sanchezio credimus) nullam omnino, vel civilem, vel naturalem obligationem sed solius honestatis extali pacto oriri existimat in *l. cum affirmes C. de liberali causa.* Verùm his non obstantibus.

Resp. Dominum ex contractu cum servo suo naturaliter, & in foro conscientie obligari: quod omnes fateri necesse est, si proprium peculium servo tribuerimus. Quis autem neget, servum vel labo- rando extraordinariè, vel ludendo, vel per donationem aliquid acquirere posse?

Non enim, quia servus est, homo esse definit, nec quoad omnia omninò libertatem amisit, teste Arist. 8. *Eth. c. 11.* quod etiam probat textus legis. *Non solum 49. §. si ignorante V. an debitor ff. de peculio.* An debitor vel servus Domino, vel domino servo (obligetur) ex causa civili computandum est? Vbi supponitur, inter dominum, & servū debito locū esse, Vnde sequitur necessariò leges, quæ contrarium loqui videntur, de obligatione civili intelligendas esse. *Mol. To. 1. de iust. Disp. 38. Azor. 11. l. 2. c. 36. Q. 1. Rebellus de iust. par. 2. l. 1. p. 8. sect. ult. Roderic. 111. Q. 19. ar 9 Navar. de re dit. q. 1. Mon. 10. Suarez de iustia Det. Sect. 6. Lugo Disput. 3. Sect. 3. Less. c. 4. D. 4.* Eandem doctrinam valere in religiosis professis, quibus administratio bonorum commissa est, tradunt. *Navar. in c. Non duratis Roderic. l. cit. Mol. D. 273. Jacob de canib. de executorib. uli. volunt. partic. 2. nu. 5. Pet. Nav. l. 3. de res. 6. 1. Rebell. l. 1. Q. 8. Sect. ult. Filliut. Tract. 33. c. 3. nu. 59. Fagund. l. 1. de Contract. c. 20 num. 5. Lessius c. 4. D. 9. num. 78. Sanchez l. 7. Moral. c. 8. num. 16. & seq. reclamante Lugo Disp. 3. Sess. 6. num. 114. Compend Privileg. FF. Minor. V. Conventiones. & Alienatio bonorum.*

DVB. 6. Quid iuris sit de contractu pupilli, & minorum.

R. 1. Contractus minorum annis 25. completis non sunt omnino & absolute validi, quando deest decretum iudicis, & consensus tutoris, aut Curatoris. Ita communiter DD. apud *Mol. Disp. 224. Sanchez de Matrim. l. 6. Disp. 38. Laym. l. 3. Tract. 4. c. 9. n. 7. Onnate Tract. 2. Disp. 4. Sect. 3. Lugo D. 22. Sect. 10.* Ratio est, quia propter infirmitatem ætatis illius,

Ddd 2 & pe-

& pericula damnorum pro forma Contractus valituri Jus instituit auctoritatem Judicis, & tutoris: ita ut alterum sine altero non sufficiat, quemadmodum accuratè probat. *Reinosus observat* 43, *Abb. in c. cum nos num. 5, de his, que sunt à Pralat. Barto. in l. bonorum C. qui admitti. Cardm. Tuschus conclus. 978. & V. Minor. conclus. 252. VVesenbec. in l. 26. ff. tt. 8.* Auctoritatem præstare tutor dicitur, cum probat id, quod agitur, si modò quid agatur, intellexerit. *l. non multum ff. de auctorit. & consensu tutorum.*

DIXI Non omnino validos esse. Valdè enim rationi consentaneum videtur, ut quando pupillus pubertati proximus est, puta, post annum decimum cum dimidio: saltem quoad naturalem obligationem validè contrahat etiam absque consensu tutoris. §. *placuit Institut. de auctor. tutor.* Placuit meliorem quidem suam conditionem facere posse, etiam sine auctoritate tutoris; quæ verba indicant, si in suum commodum pupillus cum majore contrahat, hunc obligatum iri, ita, ut cogi possit ad servandum contractum, licet vicissim pupillus non obligetur: si autem pupillus cum pupillo, vel minore contractum fecerit, neuter obligabitur ex dispositione Juris, quod securitati illorum cautum voluit. Nulla item obligatio nascitur ex alienatione rei immobilis, ut mobilis pretiosæ.

Resp. 2. Minor & pupillus ex contractu suo damnum passus petere restitutionem in integrum potest. *l. 1. & 2. ac toto et. C. si tutor intervenerit. Item l. 3. & 5. C. de integr. restitut. l. 1. & sequentibus ff. de minoribus & ff. de in integrum restitut. l. quod pupillus 41. ff. de condic. indebit. Item*

dicens est; quamvis interveniente decreto Judicis contraxerit: quia auctoritas Judicis tutoris aut curatoris actum valere facit mero jure, beneficium verò restitutionis non excludit. Porro læsus censetur pupillus ubicunq; ita contraxit, ut nulla utilitas inde proveniat. *V. Tholosan. l. 12. c. 3. num. 19. VVesenbec. in C. l. 2. tt. 38. Lessius c. 17. D. 9. Covarr. l. 1. Variar. c. 3. num. 10.* Limita 1. nisi major factus id est, expleto anno ætatis 25. contractum ratificaverit. *l. 1. & 2. C. si maior factus Azor III. l. 6. c. 14. §. quæ dicendum.* Limita 2. nisi juramento confirmaverit etiam in minori ætate. *Authen. Sacramenta puberum C. si adv. venditionem Gaill. l. 2. obs. 65.* Limita 3. nisi terminum præscriptum neglexerit, qui est annorum quatuor post expletam minorem ætatem. *Azor III. loco cit. Lugo Disp. 22. Sect. 10. Less. l. cit. n. 64. & seq. Fagund. l. 1. de contract. c. 12. Layman. lo. cit. Onnate tract. 2. Disp. 4. Sect. 3. VVesenbecius l. 4. ff. tt. 4. num. 3.*

DUB. 7. Utrum hominis excommunicati contractus validi sint?

Resp. 1. Si excommunicatus beneficium Ecclesiasticum habeat, & contrahat de rebus Ecclesiæ actus ipse nihil valet. *c. veritatis de dolo, & contum. Decius cum aliis multis in c. Pastoralis §. verum de appell. Fernandes in exam. Theol. Mor. part. 2. c. 9. §. 120. Tolet. l. 1. c. 11. num. 4.*

Resp. 2. Contractus excommunicati de rebus civilibus (ut testamenta quoq;) validos esse ita tamen, ut executio suspensa maneat, donec ab excommunicatione liberetur. *Ostiens. in c. Veritatis de dolo & contum. Innocent. & Abb. ibidem. Summa Confessor. l. 3. tt. 33. q. 133. Sil. V. Excom-*

Excommunicatio 3. ci si Henr. Boich. in di. e. Veritatis addens sententiā hanc ipso usu approbatam esse. s. v. Excom. 3. nu. 2. Suar. V. l. sp. 15. eccl. 8. n. 14. Avila de Censuris Par 2. c. 6. Disp. 6. p. 128. Tolerus. l. 1. c. 11. n. 3. & seq. Fernandes l. cit. angel. nu. 19. Laym l. 5. P. 2. c. 2. n. 17. Avila P 2. c. 6. D. 6. excipiens excommunicatos propter hæresim, vel percussorem alicuius Cardinalis, qui sint intestabiles. c. Felices de panis in 6. Ratio dati potest, quia nullo iure contractus cum excommunicatis iniri reprobantur, esto peccent contrahentes propter prohibitam communionem, ex qua non potest vitium contractibus adferri, ut in valdi repurentur. Dixi, suspensam manere executionem, quia excommunicatus agere contra adversam partem in iudicio non potest iuxta doctrinam. Abb. & Henr. Boich supra Anchorani in c. Pia. §. si quis n. 2. de except. in 6. probatque ex c. Intelleximus de iudiciis. ubi expresse dicitur conveniri non posse excommunicatum: quod explicans Barb. ait conveniri posse ut reum necessarium, & proponere omnes defensiones sibi servientes, & quæ naturam exclusionis habent; qualis est non numerata pecuniæ, debiti non soluti, doli mali, iuramenti, nullitatis, & similia. Si impeditus in propria persona sit, procuratorem constituere debet. Ut reus voluntarius autem non admittitur, quia in hac materia æquiparantur actor, & reus voluntarius. Voluntarium reum appellamus illum, qui ad causam non trahitur, sed iudicium aperit illi viam ad contradicendum, & opponendum. Quod si excommunicatio æstioxi faciat, neq; pro impetranda absolutione sollicitus sit, ne quædam ut reus necessarius audiendus est. Ge-

minian. in c. 1. n. 10. Felin in c. ist. Intelleximus. Hippol singulari 360.

Limita 1. nisi agatur de concernentibus animæ periculum, ubi actoris quoque locollare licitum. Ostiens. in c. significaver. de except.

Limita 2. si petere velit revocationem attentatorum. Nam in tali iudicio non obstat exceptio excommunicationis. Menoch. rem. d. 17. de recuper. poss.

Limita 3. Cum periculum in mora est, quia tunc censetur non omninò voluntariè agere. Felinus in c. Cum inter. n. 16. de except.

Limita 4. quando impeditur facere sibi permessa, ut eiusmodi impedimentum tollatur, 10. Andr. hic. n. 4. Abb. nu. 7. Felin. nu. 14. Plura V. ap. Barb. in c. cit. Intelleximus.

R. 3. Matrimonium ab excommunicato contractum validum ac firmum est. c. significasti de eo qui duxit. & c. cum haberet. eod. V. Navar. c. 27 nu. 36. Ad Sextam. Sanchez l. 7. Disp. 9. V. Par. 3. Tit. 16. §. 11. nu. 5.

DVB. 8. An Contrahentes se mutuò obligare ad pœnam queant?

No. Pœna apponi contractibus solita Conventionalis appellatur, eò quod non à Magistratu invitit decernitur, sed quia ipsi paciscentes, de ea propter moram, aut fraudem lubeunda conveniunt. Nec dubitare possumus, quin rationi & æquitati consentanea sit. Peccat enim contra iustitiam debitor, alienum ultra tempus, & consensum domini retinens. l. stipulationum. §. si sortem ff. de verb. oblig. Onnate Disp. 8. sect. 6. Sed illud minimè liquet, an ea pœna contrahentes in conscientia obliget, vel potius post sententiam iudicis

primùm, quemadmodum pœna legales à Magistratu constitutæ?

R. 1. Pœna conventionalis ante Iudicis sententiam non est necessario subeunda, nisi aliter contrahentes pacti fuerint. *Covar. & alii ap. Az. 1. l. 5. c. 8. Q. 7.* Neque enim alio sine eiusmodi pœna à contrahentibus addi videtur, nisi ut castigare moram, & cogere ad satisfaciendum cunctantes possint. Adde, quod non apparet sufficiens ratio, cur ad pœnam legalem ante Iudicis sententiam nemo obligetur, ut ex communi DD. tradunt; cogatur verò, si à contrahentibus decreta sit. Sic enim faciendo quasi Magistratus, ac Principis officio funguntur. Idem consuetudo videtur approbare, teste. *Nav. c. 23. num. 67.* Ita sentiunt *Adrianus Quodlib. 6. art. 1. conclus. 2. Lopez l. 1. de contract. c. 31. & l. 2. c. 34. Victoria, ut Lopez refert Vasquius c. 28. nu. 16. Onnate Disp. 8. Sect. 6. num. 126. Sanchez l. 1. de Matrim. Disp. 37.* addens neotericos multos idem sentire. Denique ut probabilem agnoscit *Less. c. 20. Dub. 15. Suar. de leg. l. 4. c. 5. num. 8.* ex intentione contrahentium iudicandum esse contendit: ex illa enim pendet obligatio, & quoad illam eorum confessioni standum est in foro conscientie: in dubio verba ponderanda, ac postremo, si consuetudo generalis sit, uti Navatrus affirmat, illi acquiescendum.

R. 2. Si in Contractu apposta fuerit pœna excommunicationis neminem ligat: neque Iudex reum punire debet, aut declarare excommunicatum, iuxta Constitutionem Pii V. in reformatione tribunalis Auditorum Camerae. Nec quisquam, ait, ratione sui consensus in Contractu, seu

quasi Contractu, aut aliàs in iudicio, vel extra iudicium, per se, vel alium quocunque modo, etiam in susceptione, quæ vocant. Censuratum, de cætero præbiti, putè aut sub conditione aut in diem censuris ecclesiasticis innodetur, aut innodatus declaratur. Ita Pont. Et meritò. Fieri enim potest, ut qui Contractum non servat, uti pactus est, non nisi venialiter peccet, ratione cuius nemo excommunicari potest; cavendumque sedulo ne ecclesiasticæ censuræ propter abusum vilescant, & contemnantur. *Conc. Triden. Sess. 25. c. 36. Multi. 2. Q. 1. Piascius Par. 2. c. 4. num. 83. Franc. Leo in thesaur. eccles. Par. 2. c. 27. num. 35. Barb. in c. Pervenit. de excessu Pralat.*

R. 3. Pari iure non obligat pactum, ut debitor, non solvens in termino convento, carceri mancipetur. *Aurb. Imò à debitor. C. de act. & oblig. Bald. ibid. n. 3.* In Germania tamen contrarium usu receptum est, & passim carceribus clausi debitores ad satisfaciendum compelluntur, auctoritate prætoris. *l. 3. §. tutores ff. de suspensor. Glo. ibid. in V. Vinculis. Melonius Tit. 13. n. 7.*

DVB. 9. Idemne iudicium de hæreticis sit, quoad valorem Contractuum?

R. Hæretici bona omnia ipso iure Fisco addicta, esse, cumque proprietatem illorum amisisse, adeoque nullam de illis conventionem, aut dispositionem facere posse. Nec interest, occultus aut manifestus sit, modò hæresis ipsius externa sit. Statim namque privatus est domino omnium bonorum in foro conscientie, ita tamen, ut retineat eorum possessionem quousque per sententiam Iudicis fuerit condemnatus. Tunc enim Fiscus sibi

sibi vendicat. c. Cum secund. leges. de hæret. in 6. & hanc omnium sententiam esse pronunciat. Comit. l. 4. Q. 1. *Silvam auctorum apud Barb. in cita. c. Cum secundum, & Sanch. l. 2. Mor. c. 22. inveni.*

Vnde sequitur manifestò, donationem, venditionem, & quemcunq; alienationis contractum irritum esse, & contrahentes cum hæreticis aut accipientes ab iis aliquid siue scienter, siue ignoranter nullum dominium acquirere, sed rescindenda fore post sententiam declaratoriam omnia pacta cum hæreticis inita à die commissi criminis, ac fisco inferenda bona.

At, inquis. Malæ igitur fidei possessores sunt tam multi, qui in provinciis, & regnis, ubi hæreticorum agmina sunt cum illis negotiantur, emunt quotidie, & vendunt.

R. Vbi abundat & crescit iniquitas, legum sæpe remittit severitas. Benignitas Ecclesie permittit, ut bona aliàs sibi debita, quæ consequi non potest Catholicorum manus per mutuos contractus veniant, aliàs omnino peritura. Quamobrem Innoc. IV. Perusii cum esset, Constitutionem edidit, qua Rectoribus & Præfatis suis per Italiam mandat, ut nullum hæreticum patiantur esse intra fines ditionis sue, & potestatem facit omnibus capiendi, ac spoliandi bonis suis hæreticos, eaq; pleno iure acquirere, ac possidere. Hinc manifestè apparet bona hæreticorum, quæ ad Ecclesiam de iure pertinent, Pontificem Catholicis tribuere etiam per spoliationem erepta. Eandem Constitutionem ab Alexand. IV. & Clem. IV. confirmatam

esse Comit. l. 4. testatur l. cit. ci. fin.

Contractam opinionem, quod hæretici non sint ipso iure privati dominio bonorum suorum, ac proinde validos contractus ineant, cum aliis non paucis probabilibus argumentis tuetur, & confirmat Fagund. l. 1. de Contract. c. 21. num. 9. & seqq. allegans Franc. Suarez. de fide disp. 22. Sect. 2. num. 5. & Sanchez l. 2. Decal. c. 22. num. 31. Ea tamen, quæ responderet ad textum c. cit. Cum secundum. Bona hæreticorum ipso iure decernimus confiscata. minimè satisfaciunt, quia litera apertior est, & clarior, quàm ut tortis quibusdam explicationibus obscurari queat.

DVB. 10. An liceat pacisci cum moribundo, ut post mortem se præsentet, & de suo statu certiores reddat.

No. Comit. l. 4. ita quæstionem proponit, ut non de statu, ipsius animæ, quem in altera vita habet, sed de statu ipsius paciscentis cum anima loquatur, qui scire cupiat, num ipse in gratia Dei sit, vel non sit.

Rt. verò non licere. 1. quia nostrum non est scire, aut periclitari ea, quæ cælestis pater posuit in sua potestate. A. Stor. 1. V. 7. 2. Quia liberum non est, animabus defunctorum redire in hunc mundum, & cum viventibus sermocinari. 3. quamvis in numero beatorum recepta anima sit, non idè illorum, quæ apud nos sunt claræ notitiæ habet, neque Deus revelat illis, quæ non interest nosse, quemadmodum. S. Augustin. pluribus explicat in. l. De cura pro mortuis c. 13. & seq. Item l. de Anima & Spir. Quin etiam fatetur, nihil se statuere certi posse, utrum mortuorum appari-

apparitiones ipsorum sint, an verò angelorum imaginem, & aspectum eorum, qui defuncti sunt alsimilantium. *V. Bellarm. l. 2. de Purgat. c. 8. Valent. D. 9. q. 9. pun. 2. Tanner. 4. D. 6. q. 8. D. 5. Sanchez l. 2. Mor. c. 38. num. 25.* Nihilominus preces nostras beatis animabus innotescere constat, vel eas deferentibus. Angelis, ut *S. Dion. indicat. c. 2. de celesti hierarchia.* vel in Verbo videntibus ut *S. Greg. ait l. 12. Moral. c. 13.* quem sequitur *S. Thom. 2. 2. p. 83. ar. 4. ad 2.* Illud, quod decet eos cognoscere de iis quæ circa nos aguntur, etiam quantum ad interiores cordis motus, in Verbo manifestatur: maximè autem excellentiam eorum decet, ut cognoscant petitiones ad eos factas, vel voce, vel corde. *V. Bellarm. l. 1. de Sanct. Beat. c. 20.* De illis, qui rogati sua causa potius, quàm viventium post mortem redierunt, & quò loco essent, indicarunt, non pauca Sanctorum exempla leguntur, quæ si vera, docent, nihil inconcessum appetere, qui id à morientibus debito fine, ac modo postulant. Nam eiusmodi apparitiones, & nobis, qui adhuc peregrinamur, & illis qui terminum attigerunt, plurimum adferre possunt utilitatis, siue in proprio corpore, siue in alieno appareant. Nam si opis & auxilii indigæ sunt à vivis eleemosynas, suffragia, ieiunia, missarum Sacrificia impetrant, quibus divinæ iustitiæ faciant satis, & pœnarum diminutionem obtineant, si verò beatorum albo inscripti sunt, apparentibus DEI permisso à nobis honor exhibetur, & non mediocriter gaudium ex rerum nostrarum particulari cognitione hauriunt. Nobis verò quantum boni allatura sit, ipsorum præsentia, non est difficile assequi & pluribus exponit. *Mart. Delrio Disquis. Ma-*

gicar. l. 2. Q. 26. Sect. 3.

DVB. II. Quid consuetudo possit in Contractibus de quibus liciti, an illiciti, iusti vel iniusti sunt, dubitatur?

R. A peritis, & expertis sequentia documenta tradentur.

1. est. Consuetudo iniusta, secundum quam contractus per se illicitus impunè exercetur, non excusat conscientiam à peccato, nec à pœna illi debita in iudicio DEI liberat. *Glo. rece. in c. denique Dist. 4. Silo. V. Consuetudo. num. 18. Armilla. num. 9.*

2. Qui bona fide exercet contractum aliquem in sua regione usitatum, qui ultram sapit, nec tamen ex forma talis apparet, sed dubii, & obscuri iuris est, à peccato excusatur propter consuetudinem. *Bart. in l. Quid si fugitivus. §. apud Laborem. Decius. consil. 170 Nav. cons. 25. nu. 5. et. de usuris* ubi multoties in Vrbe Sanctissimæ Romæ opinione censum esse licitum asserit, in quo 8. pro 100. annuè dantur, manente Salvo capitali. Et quamvis ipse in seqq. reprobare videatur, non sufficit pro absoluta, & generali damnatione. Cum enim iniuria horum contractuum non sit manifesta tolerari poterunt, dicendo, si quid in illis lateat inæqualitatis, à Rep. suppleri, vel sibi mutuo remittere ipsos contrahentes. Præterea, si 5. floreni annuè pro 100. dantur nullo reclamante, unde, rogo, constabit non licere. 6. aut 7. petere? Vnde constat tibi præcisè numerum quinarium iustitiæ mediū esse, non verò minorem, aut maiorem. In mercibus triplex precium admittimus maximum, mitimum, & medium, in censibus annuis cur idem non liceat, nondū ab ullo demonstratum est. *Quamdiu igitur do-*

cur dubium est an contractus hic, ille illicitus sit, qui passim celebratur, si quis bona fide secundum consuetudinem illam operatur, condemnari non debet.

3. Actus, & contractus non propterea licitus censetur, quia palam, & publice fit, quasi consuetudo supplere iustitiam queat, sed efficitur, ut quamdiu contrarium non liquet, operans exculatur à peccato. Consuetudo enim iuri naturali, & divino non derogat. *c. fin. de consuetud. nec veritati praeiudicat. c. Veritate. c. Qui contempta. c. Frustra. & c. Si solus Dist. 8. Navar. de Usuris Consil. 26 num. 2. Comitol. l. 3. Q. 10. num. 4.* Sed bona fides, & ignorantia contrahentem excusare potest a culpa, quando de iniustitia contractus non habetur certa notitia, sed à viris doctis, & bonis dubitatur, à quibusdam etiam exercetur. Quocirca non excusamus eos, qui contra ius clarum, & passim notum operantur, quamvis aliorum idem facientium exemplo se protegant. Non enim multitudo peccantiam minuere culpam potest: nec propterea minus ardebunt improbi, quia cum multis ardebunt. *c. Multi corriguntur 2. Q. 2.*

4. Qui dubitat practicè de iustitia alicuius contractus, quamvis à parte rei iustus, licitus, adeoque frequens sit, in eundo illam contra iustitiam & conscientiam suam peccat. *c. 14. Ad Rom. Vul.* Omne quod non est ex fide, peccatum est, id est, ut *S. Thom. explicat l. 2. q. 19. ar. 5.* quod contra conscientiam agitur peccatum est. *c. Dominus de secundis nuptiis. c. Inquisitioni de sentent. excomm. & communi DD. cum S. Thom. quodl. 8. art. 3.* Quia agere contra conscientiam practicè du-

biam nihil aliud est, quia se exponere manifeste periculo peccandi quemadmodum multis declarat. *Navar. in c. si quis autem de poeniten. D. 7. Sanch. l. 6. Moral. c. 3. Bardus Disceptat. 5. de Const. dubia c. 2.*

5. Quando de bonitate & iustitia contractus diversae probatorum Auctorum opiniones sunt, alterutram sequi etiam minus probabilem in contrahendo licet. *c. Capellanus de feriis, cum Glo. Panorm. Anto. Butrius, & aliis ibid. Innoc. in c. Ne innitaris. de Constit. Alexander l. 2. consil. 1. Ang. Silo. cum al. Summi in V. Opinio Antonin. 1. Par. 11. 3. c. 10. Corrad de Contract. Q. ult. Navar. in c. Si quis autem de poenit. D. 7. num. 7. Azor. l. 1. l. 1. c. 16.*

Dixi probatorum auctorum, quia non quicumque thyrigeri, iidem Bacch. Non eadem omnium Doctorum scientia, fides, experientia, & auctoritas est: melioribus igitur aures dandae, nec uni fidentium in rebus ad conscientiae regimen pertinentibus, sed pluribus, quando illorum copia est. Examinandae insuper rationes, quibus unaquaeque opinio fulcitur. Nam in *c. c. Capellanus*, non quaelibet etiam probabilis, sed ea sententia praefertur, quae meliori & subtiliori ratione nititur. *Vasq. 12. Q. 16. Disp. 62. Sayrum in clave l. 1. c. 6. Valent. 1. 2. Disp. 2. Qu. 12. puncto 5. Sanchez l. 1. Moral. c. 9. Layman l. 1. Tract. 1. c. 5. §. 2. Filliut Tract. 21. c. 14 num. 134. Reginald. l. 9 c. 3. Sect. 1. nu. 26. Tanner. 3. Disp. 4. Qu. 6. Pub. 13. & alii apud Barbos in c. cit. Capellanus de feriis. Adde Binsfeld in c. Naviganti de Usuris.*